



Rätten till meningsfull fritid

Innehåll

Förord	3
Om rapporten	4
Om Funktionsrätt Stockholms län	4
Lättläst	5
Om Funktionsrätt Stockholms län	5
Om barnkonventionen	5
Hjälpmedel för barn	5
Hur ser rätten till hjälpmedel ut?	7
Resultat av enkäten – så här ser det ut	7
Rätten till hjälpmedel – i verkligheten	10
Fritidshjälpmedel	12
Hinder för att få hjälpmedel	13
Drömmen om en meningsfull fritid	15
Våra lösningar	18
Säkerställ rätten till hjälpmedel med FKB	18
Källhänvisningar	19
Källor	19
Juridiska dokument	19
Tack	20

Förord

Hjälpmedel efter behov är viktigt för att alla ska kunna delta i samhället på lika villkor och ha en meningsfull fritid. Av den enkät vi genomfört framgår att behovet av hjälpmedel inte möts i dagsläget. Det innebär att barn och ungdomar med funktionsnedsättning får sämre förutsättningar för en meningsfull fritid. Sämre förutsättningar kan leda till oönskade hälsoeffekter. Att kunna delta i förslag: lek, idrott och fritidsaktiviteter är avgörande ur ett folkhälsoperspektiv.

Barnkonventionen slår fast att varje barn har rätt att kunna delta i lek, aktiviteter och föreningsliv utefter sina egna förutsättningar. Genom att öka utbudet och förskrivningen av hjälpmedel skapas förutsättningarna till ett mer hälsofrämjande liv.

Rapporten vänder sig till beslutsfattare och tjänstepersoner inom Region Stockholm. Vi vänder oss också till civilsamhället och ideella krafter som arbetar för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar.

Funktionsrätt Stockholms län föreslår tre åtgärder

- 1.** Region Stockholm ska införa kostnadsfria hjälpmedel och fritidshjälpmedel. Detta skapar en inkluderande och tillgänglig region, samt lever upp till funktionsrättskonventionen.
- 2.** Region Stockholm ska, i största möjliga mån, införa rätt till individuellt anpassade hjälpmedel och fritidshjälpmedel för varje brukare.
- 3.** Region Stockholm ska säkerställa att brukaren och anhöriga får den information som de har rätt till i samband med förskrivning av hjälpmedel och användningen av det.

**Åse Johansson-Kristiansen,
Ordförande
Funktionsrätt Stockholms län**



Om rapporten

Under 2025 har Funktionsrätt Stockholms län arbetat med temat barn och ungdomar med funktionsnedsättning. I den här rapporten presenterar vi resultaten av den enkät vi skickat ut till patientföreningars medlemmar inom Stockholms län. Enkäten har också gått ut till medlemmar i föreningar som inte tillhör Funktionsrätt Stockholms län. Detta för att få en bredare spridning av åsikter. Denna rapport fokuserar på vikten av att få hjälpmedel när man är i behov av det.

Målgruppen för svarande har varit barn och ungdomar med funktionsnedsättning som bor i Stockholms län. I de fall där barn eller ungdomar inte haft möjlighet att själva svara har medlemsföreningar, vårdnadshavare och andra närstående svarat för barnet eller ungdomen.

Rapporten är en överblicksbild över hur situationen ser ut i Stockholms län. I den här rapporten presenterar vi våra tre viktigaste lösningar, men vi vill påpeka att det finns mycket mer att göra på området. Den ska därför inte ses som en vetenskaplig rapport utan som en överblick av hur de svarande uppfattar hjälpmedelssituationen i Stockholms län.

Om Funktionsrätt Stockholms län

Funktionsrätt Stockholms län är en ideell samarbetsförening som arbetar med funktionsrättsfrågor inom Stockholms län. Våra drygt 40 medlemmar är föreningar för personer med funktionsnedsättningar. Tillsammans har våra **medlemsföreningar** sammanlagt cirka 70 000 medlemmar.

Vår uppgift är att arbeta för våra medlemsföreningars gemensamma intressen. Vårt intressepolitiska arbete drivs framför allt i samverkansråd med Region Stockholms nämnder och förvaltningar. Vi genomför även utbildningsinsatser och bildar opinion med syfte att sprida kunskap om våra frågor. Målet är att uppnå ett samhälle för alla.

Lättläst

Om Funktionsrätt Stockholms län

Funktionsrätt Stockholms län
är en förening.
Vi jobbar för personer
med funktionsnedsättningar
i Stockholms län.

Om barnkonventionen

FN:s barnkonvention
är regler som FN har gjort.
Reglerna säger
att alla barn har rätt
till ett bra liv
med fritid och lek.

Hjälpmedel för barn

Vi skickade ut en enkät
till barn och ungdomar
med olika funktionsnedsättningar.
Resultatet av enkäten
använder vi
i den här rapporten.
Rapporten handlar om
hjälpmedel för barn.

Region Stockholm
ska ge hjälpmedel
till den som behöver det.
Många barn kan inte
vara med
på fritidsaktiviteter.
De kan inte vara med
för de har inte
rätt hjälpmedel.

Vi föreslår tre förbättringar

1. Gratis hjälpmedel och fritidshjälpmedel till alla som behöver.
2. Hjälpmedel som är gjorda för att passa till den som ska använda dem.
3. Tydlig information om hjälpmedlet till den som använder det.





Hur ser rätten till hjälpmedel ut?

Region Stockholm ska erbjuda hjälpmedel till regionens invånare, utifrån vad individen behöver för att klara vardagen. Hjälpmedel är en del av habiliteringen, rehabiliteringen och vid vård och omsorg. Innan en person får ett hjälpmedel så ska en individuell behovsprövning göras.¹

Resultat av enkäten – så här ser det ut

För att ta reda på hur situationen ser ut för målgruppen valde vi att göra en enkät. Enkäten skickade vi ut till våra medlemsföreningar men den var också öppen för allmänheten att svara på. De svarande behövde vara bosatta i Stockholms län samt vara i behov av hjälpmedel för att få vardagen att fungera.

Enkäten skickades ut under maj 2025 och hölls öppen till september 2025. Totalt fick vi in 50 svar. Andelen svarande är låg jämfört med det antal medlemmar som medlemsföreningarna har. Svaren speglar det som våra medlemsföreningar har vittnat om under våra medlemsaktiviteter.

Den första frågan var i vilken roll den svarande besvarade enkäten (flera svarsalternativ var möjliga):

Diagram 1. I vilken roll svarar du?

Angivet i procent (flera svarsalternativ möjliga)

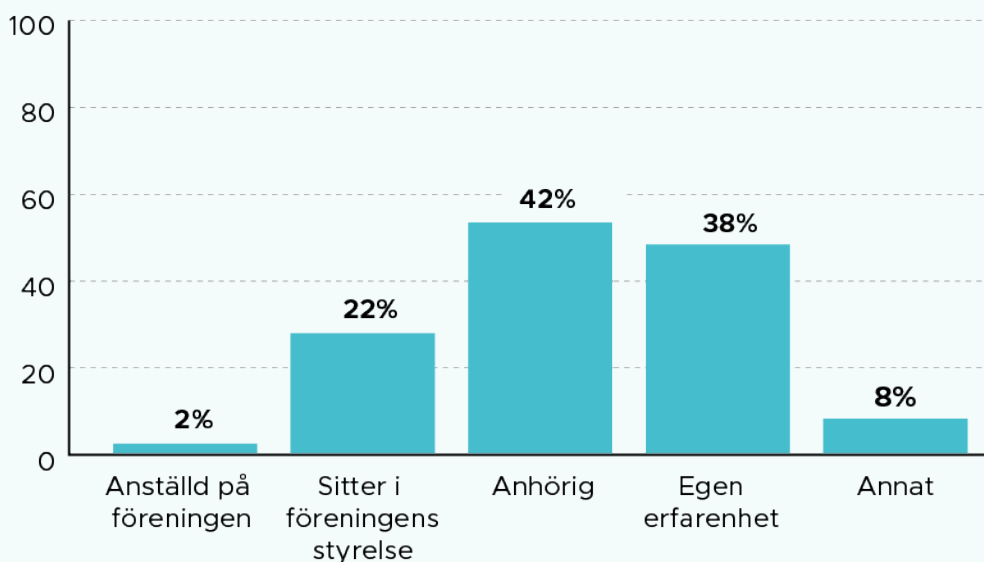
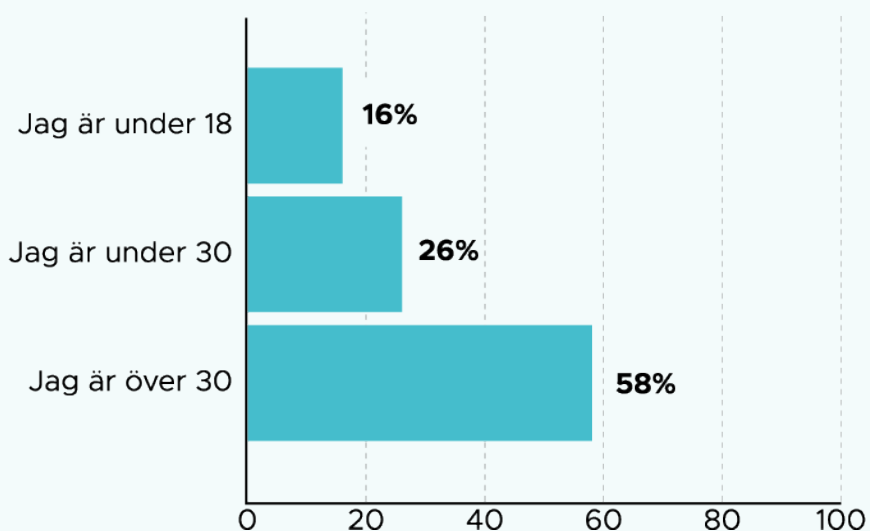


Diagram 2. Hur gammal är du?

Angivet i procent





De svarande på enkäten kom från följande föreningar

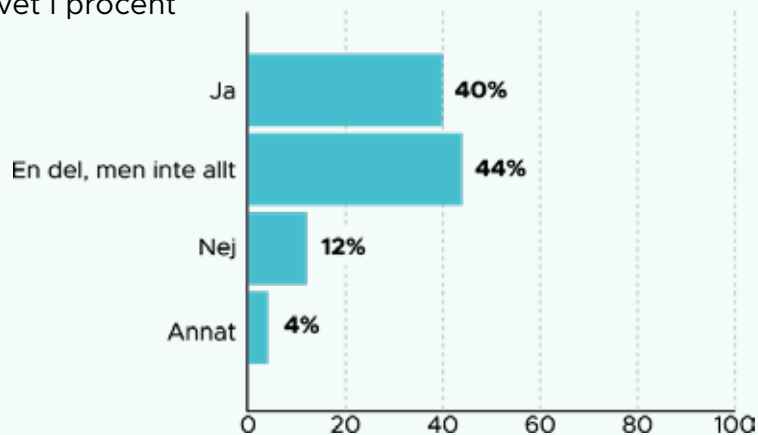
- Attention
- Autism Sverige
- Dyslexiförbundet distrikt Stockholm
- Epilepsiföreningen
- FUB Stockholm
- Föreningen Balans
- Hörselskadades Riksförbund
- Neuroförbundet
- Nätverket unga för tillgänglighet, Nuft
- RBU Stockholm
- Riksförbundet för Döva, hörselskadade barn med språkstörning (DHB)
- Riksförbundet EDS
- Riksförbundet FUB
- Riksförbundet RBU
- Riksförbundet för ME-patienter, RME
- Stanningsförbundet
- Synskadades Riksförbund
- Ung Cancer
- Unga Hörselskadade
- Unga Hörselskadade Stockholm & Gotland, UHiS
- Unga Reumatiker
- Unga Rörelsehindrade
- Unga med Synnedsättning

Rätten till hjälpmedel – i verkligheten

För att ta reda på hur stor efterfrågan av hjälpmedel är, valde vi att fråga om tillgång till hjälpmedel efter brukarens behov.

Diagram 3. Har du/de personer du representerar fått tillgång till de hjälpmedel du har behov av?

Angivet i procent

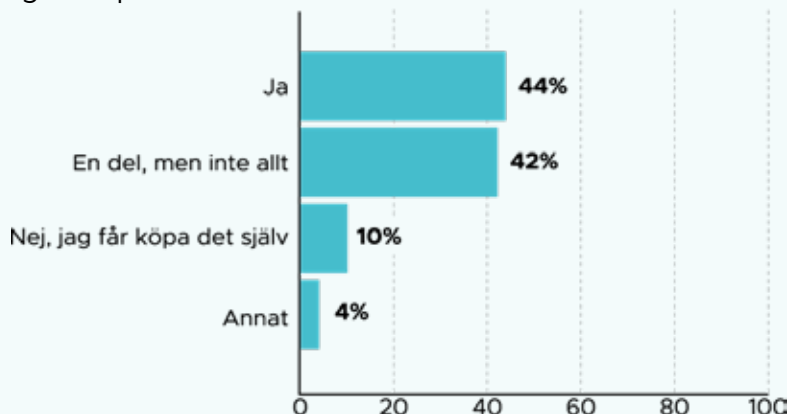


För de som valde att svara ”Annat” gavs möjlighet att själva formulera sina svar. Av de svar som framkom såg vi tendenser till att en får hjälpmedel förskrivet men att man är i behov av mer och tätare kontakt med vården. Slutsatsen är att många får tillgång till de hjälpmedel som man är i behov av men det saknas ofta hjälpmedel som behövs som komplement.

I anslutning ställdes den kompletterande frågan ”Ingår dina hjälpmedel i regionens sortiment så att du kan få dem förskrivna?”:

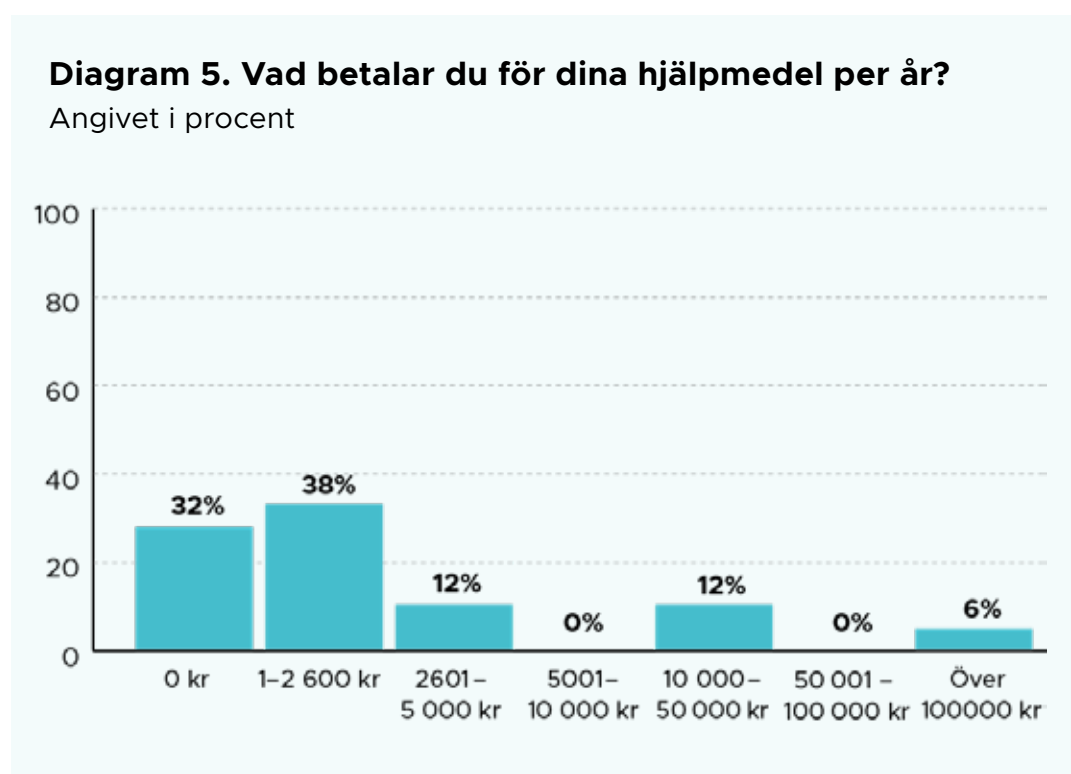
Diagram 4. Ingår dina hjälpmedel i regionens sortiment så att du kan få dem förskrivna?

Angivet i procent



En stor del av de svarande, 44%, svarade att deras hjälpmedel ingår i regionens sortiment. 10 % av de svarande berättar att de själva behöver köpa hjälpmedel. 42 % menar att en del av hjälpmedlen ingår men inte allt. 4 % av de svarande kunde inte svara på frågan.

För många är hjälpmedel en nödvändighet för att klara vardagen. Det kan bli en stor kostnad för den enskilde när regionen inte erbjuder med nödvändiga hjälpmedel. Vi ställde därför frågan hur mycket de betalar för sina hjälpmedel per år. De svarande fick ge fritextsvar som vi har sammanställt nedan.



Spannet på kostnaderna låg från 500 kronor per år upp till 116 000 kronor per år. En avgift på 116 000 kronor kan handla om en engångskostnad för ett särskilt hjälpmedel som inte behöver köpas årligen – men för ett växande barn kan det behöva köpas in mer än en gång.

Vi valde också att göra en avgränsning på 2600 kronor. Anledningen är att 2600 kronor är gränsen för högkostnadsskyddet, som Region Stockholm återinförs 2026. Det visade sig att 30 % av de svarande har utgifter som överstiger högkostnadsskyddet, där deras hjälpmedel alltså inte ingår. En svarande skrev att kostnaden *”lätt hade kunnat bli mer – men jag har inte råd.”*

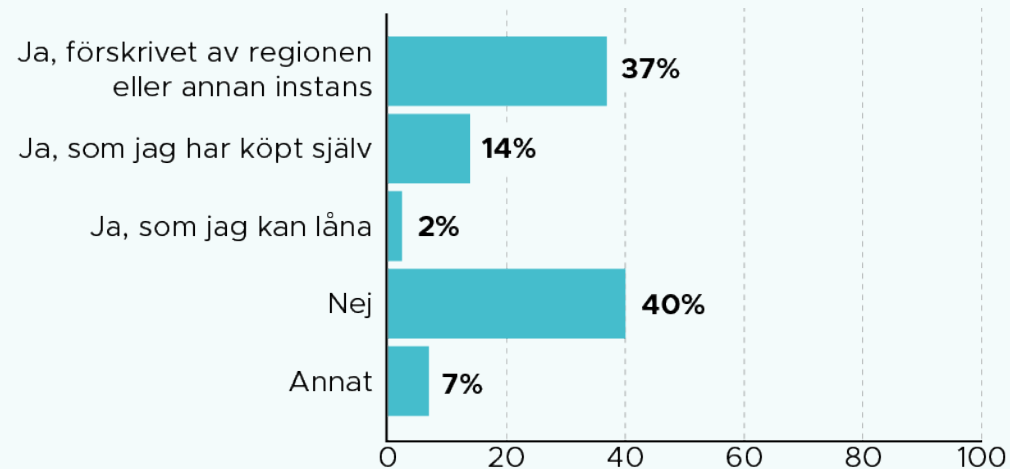
Fritidshjälpmedel

Att ha en meningsfull fritid är en mänsklig rättighet, som bland annat går att hitta i Barnkonventionens artikel 15 och 31. Men hur ser det egentligen ut för personer med funktionsnedsättning som är beroende av hjälpmedel? Det står tydligt i forskningen att en meningsfull fritid stärker det psykiska välmåendet.² Det i sin tur stärker folkhälsan inom regionen, vilket är ett uttalat mål i Region Stockholms folkhälsopolicy.³ Mycket visar dessvärre på att regionen inte följer barnkonventionen. Istället blir detta en kostnadsfråga för brukaren. Rätten till en meningsfull fritid kan inte nyttjas av alla regionens invånare – framför allt om man är beroende av hjälpmedel som man inte får.

Vi ställde samma frågor om fritidshjälpmedel som vi ställde om generella hjälpmedel, och fann att svaren varierade något.

Diagram 6. Har du/de personer du representerar tillgång till fritidshjälpmedel i dagsläget?

Angivet i procent



Här svarade nästan 40 % att de inte har tillgång till fritidshjälpmedel, jämfört med 12 % som svarade att de inte har tillgång till hjälpmedel generellt. Endast en liten andel angav att de har tillgång till att låna fritidshjälpmedel (via exempelvis Fritidsbanken). Andelen som fått sina hjälpmedel förskrivna är ungefär densamma, 37 % för fritidshjälpmedel respektive 40 % för hjälpmedel generellt.



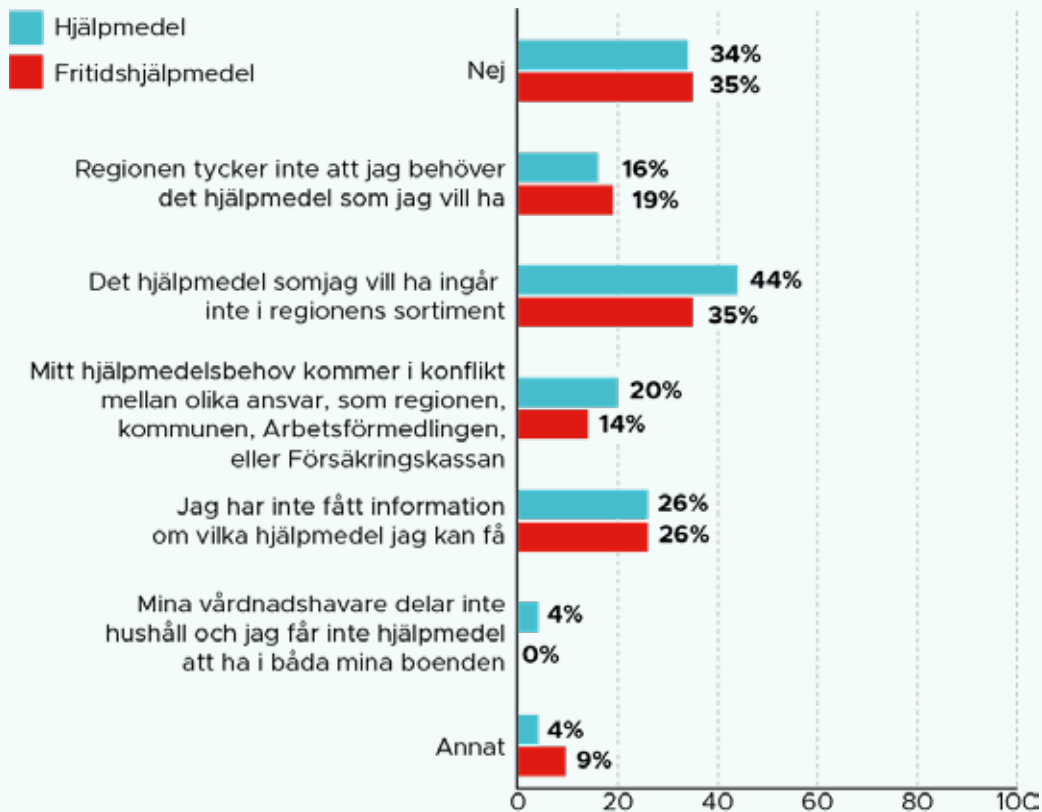
Hinder för att få hjälpmedel

Vi ville ta reda på om det är någon skillnad i att få fritidshjälpmedel jämfört med generella hjälpmedel. Därför ställde vi två frågor om det. Svaren var lika. Strax under hälften, 44%, angav att deras hjälpmedel inte ingår i regionens sortiment. Denna siffra är lägre för fritidshjälpmedel, 35%, men det kan förklaras av att flera angav att fritidshjälpmedel inte förskrivs alls av regionen. Våra medlemmar uttrycker ofta ofta en känsla av hopplöshet eller uppgivenhet – det går helt enkelt inte att få hjälpmedel att använda till fritidsaktiviteter.

Det näst största hindret för att få antingen hjälpmedel eller fritidshjälpmedel är bristande information om vilka hjälpmedel som finns att få. I båda fallen var det en av fyra som angav denna anledning. Den enskilde ska kunna förvänta sig att vårdpersonal tipsar om och rekommenderar hjälpmedel som skulle gynna ett mer aktivt och delaktigt liv, utifrån den livssituation som den enskilde beskriver.

Diagram 7. Är det något som hindrar dig från att få hjälpmedel idag? (flerval)

Angivet i procent



Det är fortfarande en stor andel som upplever att de kommer i kläm mellan olika instanser. Den enskilde behöver få stöd att navigera mellan dessa för att få tillgång till rätt hjälpmedel. Att hjälpmedelet kommer i konflikt mellan olika huvudmän är något vanligare för hjälpmedel, 20 %, jämfört med fritidshjälpmedel, 14 %.

Ett annat hinder, som rör en liten målgrupp men påverkar dem mycket, är de som angav att deras vårdnadshavare inte delar hushåll och att de inte får hjälpmedel att ha i båda boenden. Detta var endast aktuellt för svarande om hjälpmedel, inte fritidshjälpmedel.

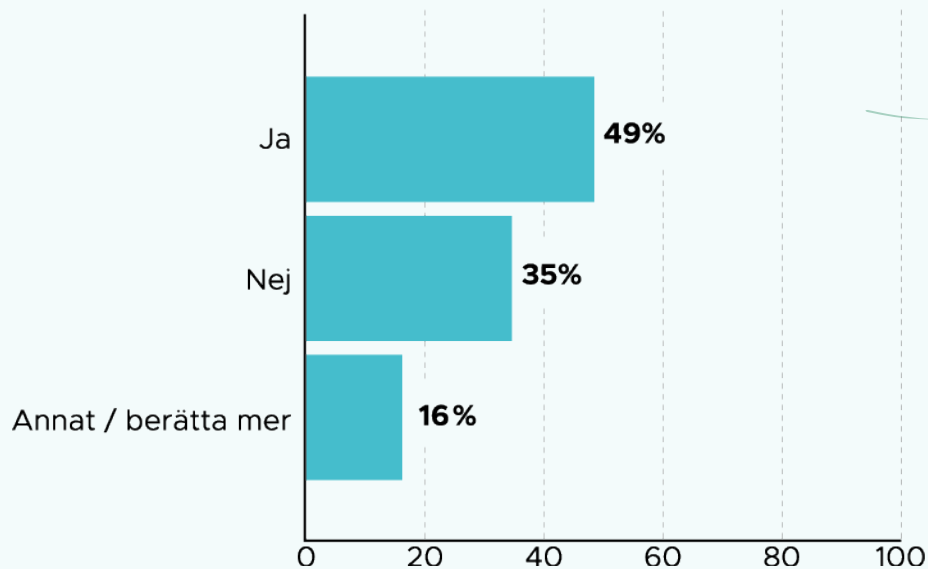
Drömmen om en meningsfull fritid

Fritid är mer än bara en paus från vardagen – det är en möjlighet att utvecklas, delta i gemenskap och skapa livskvalitet. När möjligheten till fritidshjälpmedel inte ges på lika villkor är risken för social exkludering och utanförskap stor. Möjligheten till att kunna vara med i ett sammanhang och i en gemenskap blir avsevärt svårare. Detta blir tydligt när vi låter invånare i Stockholms län berätta vad tillgången till – eller bristen på – fritidshjälpmedel betyder för dem.

Nästan hälften av de svarande har avstått från fritidsaktiviteter för att de inte haft tillgång till hjälpmedel

Diagram 8. Avstår du från fritidsaktiviteter för att du inte har tillgång till hjälpmedel?

Angivet i procent



Svaren vi fick förvånade oss. Nästan hälften av de svarande uppgav att de avstår från fritidsaktiviteter för att de inte har tillgång till hjälpmedel. 35 % angav att de inte avstått från fritidsaktiviteter på grund av brist på hjälpmedel. Bland de som svarat "annat" skrev majoriteten att de har avstått fritidsaktiviteter för att de inte har rätt hjälpmedel. Exempel är att man delvis behövt införskaffa hjälpmedlet själv för att kunna vara med på en aktivitet eller att det helt enkelt är brist på hjälpmedel att kunna använda under olika former av aktiviteter.

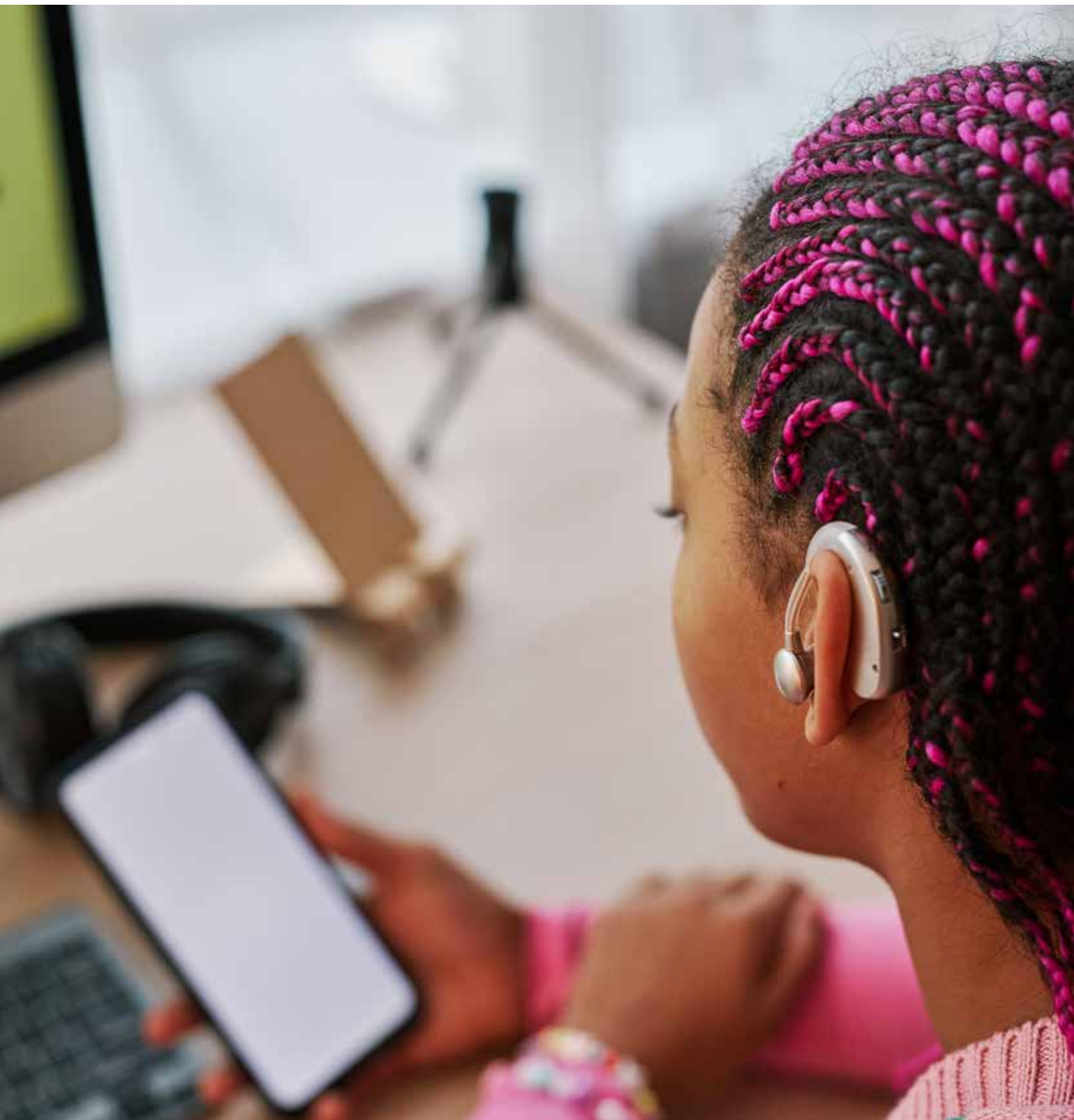
Att nästan hälften av de svarande avstår fritidsaktiviteter på grund av bristande tillgänglighet är oroväckande. När man sätter detta i relation till att närmare 72 % av de svarande är i behov av fritidshjälpmedel är det tydligt att något måste göras för att vända utvecklingen.

För en målgrupp som redan lever under ekonomisk press så är önskan och drömmen stor att få ett fritidshjälpmedel förskrivet. Hela 75% av de tillfrågade önskar ett förskrivet hjälpmedel som är individanpassat. Detta för att på bästa möjliga sätt kunna matcha deras behov och öka möjligheten till att få en meningsfull fritid.

Vad skulle du göra om du hade fri tillgång till fritidshjälpmedel?



Träna, simma, vara i naturen och träffa kompisar. Det är en helt vanlig vardag som unga personer med funktionsnedsättning utestängs från när de inte får tillgång till fritidshjälpmedel. Att leva livet helt enkelt. Genom att säkerställa tillgången till individuellt anpassade fritidshjälpmedel ges unga möjligheten att delta fullt ut i samhället, utveckla sina intressen och skapa en meningsfull fritid. Varje dag utan dessa verktyg är en dag av avstådd aktivitet, isolering och förlorad potential.



Våra lösningar

Ett samhälle som tar sitt ansvar är också ett samhälle där tillgänglighet och inkludering är en självklarhet. Utifrån ovanstående föreslår Funktionsrätt Stockholms län tre åtgärder.

1. Region Stockholm ska införa kostnadsfria hjälpmedel och fritidshjälpmedel. Detta skapar en inkluderande och tillgänglig region samt lever upp till funktionsrättskonventionen.
2. Region Stockholm ska, i största möjliga mån, införa individuellt anpassade hjälpmedel och fritidshjälpmedel för varje brukare.
3. Region Stockholm ska säkerställa att brukaren och anhöriga får den information som de har rätt till i samband med förskrivning av hjälpmedel och användandet av det. Informationen ska ges på ett sätt som är anpassat utifrån personens förutsättningar, i enlighet med Patientlagen.⁴

Säkerställ rätten till hjälpmedel med FKB

Ett enkelt sätt att uppnå ett samhälle som är tillgängligt och inkluderande för alla är att vid alla beslut göra en FKB. FKB är en förkortning av Funktionsrättskonsekvensbeskrivning.⁵ Det är ett verktyg för att säkerställa mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Verktöget kan användas på strukturell nivå och på individnivå.

Besök vår hemsida [funktionsrattstockholmslan.se/fkb/](https://www.funktionsrattstockholmslan.se/fkb/) där du kan ladda ned vår FKB- handbok. Har du frågor, tankar eller funderingar så hittar du även våra kontaktuppgifter där.

Källhänvisningar

Källor

1. Vårdgivarguiden, Hjälpmedelsguiden, Region Stockholm, vardgivarguiden.se/kunskapsstod/hjalpmedelsguiden/start/om-hjalpmedelsguiden/
2. Forte, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, ”Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa – rättigheter, möjligheter och hinder” (2023), forte.se/upptack-forskning/publikationer/fritidens-betydelse-for-ungas-psykiska-halsa---rattigheter-mojligheter-och-hinder
3. Region Stockholm, Folkhälsopolicyn ”God hälsa och minskade hälsoklyftor i befolkningen” (2021). Gäller tillsvidare
4. Patientlagen (2014:821), 3 kap, § 6.4
5. Funktionsrättskonsekvensbeskrivning (FKB), Funktionsrätt Stockholms län: funktionsrattstockholmslan.se/fkb/

Juridiska dokument

FN:s Konvention om Barnets rättigheter, Barnkonventionen: unicef.se/barnkonventionen/las-texten

FN:s Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Funktionsrättskonventionen): funktionsratt.se/vad-ar-funktionsratt/funktionsrattskonventionen/

Tack

Funktionsrätt Stockholms län vill rikta ett stort tack till alla som bidragit till rapporten på olika sätt.



Ansvarig utgivare: Sanna Frost, Funktionsrätt Stockholms län

Författare: Gabrielle Göthberg von Troil och Ida Hansson,
Funktionsrätt Stockholm län

Omslagsfoto: Freepik

Foto: Freepik och Shutterstock

Grafisk formgivning: Malin Trotzig /trotzigform.se

Tryck: Allduplo, Stockholm

Citera gärna rapporten men uppgive källa.



Funktionsrätt
Stockholms län



funktionsrattstockholmslan.se